

Aktivno sudjelovanje polaznika/ca škola i fakulteta zdravstvenog usmjerenja u provedbi javnozdravstvenih intervencija

Jasmina Kovačević¹, Vesna Jureša²

Zavod za javno zdravstvo Požeško-slavonske županije¹, Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“²

Sažetak: U tekstu se iznosi ideja o aktivnom sudjelovanju polaznika/ca škola i fakulteta zdravstvenog usmjerenja u provedbi javnozdravstvenih intervencija. U našoj županiji riječ je o suradnji voditeljstva kolegija „Zdravlje u zajednici“ Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, odnosno studenata 6. godine i Zavoda za javno zdravstvo Požeško-slavonske županije. Intervencija koju trenutačno pilotiramo vezana je uz Nacionalne programe ranog otkrivanja raka.

Ključne riječi: javno zdravstvo, intervencije, nacionalni programi, studenti

Uvod

Cilj ovog teksta je predložiti uključivanje ustanova koje provode edukaciju zdravstvenog usmjerenja (škole, fakulteti) i njihovih polaznika/ca u provedbu javnozdravstvenih intervencija u zajednici. U tekstu je naveden primjer suradnje Požeško-slavonske županije, Zavoda za javno zdravstvo i Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u provedbi javnozdravstvene intervencije vezano uz Nacionalne programa ranog otkrivanja raka.

Praktična nastava u zajednici

Tijekom srednjoškolske, dodiplomske i poslijediplomske nastave zdravstvenog usmjerenja praktična je nastava neizostavni dio edukacije. Većinom je to praksa u kliničkim zdravstvenim ustanovama sekundarne i tercijarne razine uz manje zastupljenu primarnu razinu i gotovo zanemarenu razinu zdravstvenih zavoda, dok se tek mali dio praktične nastave provodi u zajednici.

Zajednica kao mjesto gdje provodimo većinu svojih života, radimo, školujemo se, idealna je kao poligon za učenje i približavanje javnozdravstvenog načina razmišljanja mladima u sklopu nastave.

Požeško-slavonska županija je već niz godina domaćin studentima Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Skupine od po 20-ak studenata borave u našoj županiji tjedan dana u

sklopu kolegija „Zdravlje u zajednici“. Program kolegija je bogat i tijekom tjedan dana studenti sudjeluju u redovitim aktivnostima lokalne zdravstvene službe, posebnim programima istraživanja i intervencija na terenu, provode zdravstveno-odgojne aktivnosti i sudjeluju u zdravstveno-ekološkim programima.

Studenti tjedan dana žive i uče u zajednici, te mogu dati izuzetno veliki doprinos sudjelovanjem u različitim javnozdravstvenim programima. Kako bi programi u kojima studenti sudjeluju što bolje odgovarali potrebama zajednice nužan je angažman same zajednice, na prvom mjestu zdravstvenih profesionalaca. Postojanje mehanizama prepoznavanja potreba stanovništva, planiranja, provedbe i evaluacije prikladnih javnozdravstvenih intervencija osigurava platformu za uključivanje studenata u provedbu istih.

Nacionalni programi ranog otkrivanja raka – Jesmo li zadovoljni obuhvatom?

Jedna od danas aktualnih javnozdravstvenih tema svakako je provedba Nacionalnih programa ranog otkrivanja raka koja je započela 2006. godine. Danas imamo tri Nacionalna programa (ranog otkrivanja raka dojke, raka debelog crijeva i raka vrata maternice). U provedbi sva tri programa ima prostora za unapređenje, posebice obuhvata. Svaki od programa ima svoj protokol kojim je predviđeno da uz nacionalnu koordinaciju, imamo i koordinate na razini županija, a to su najčešće liječnici u županijskim Zavodima za javno zdravstvo.

Potaknuti željom za unapređenjem obuhvata ciljnih skupina probirom i što boljim informiranjem našeg stanovništva o važnosti ranog otkrivanja raka, pilotiramo jedan od modela intervencije u suradnji s voditeljstvom kolegija „Zdravlje u zajednici“ Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, gdje su provoditelji studenti 6. godine.

Projekt „Bolje spriječiti nego liječiti“ osmišljen je s ciljem istraživanja neodaziva na nacionalne programe ranog otkrivanja raka, procjene javnozdravstvene kampanje, što boljeg informiranja stanovništva i sa željom da se odmah intervenira.

Kako izgleda sama provedba projekta?

Studenti, provoditelji istraživanja/intervencije, dobivaju uvodne informacije i trening vezano uz samu intervenciju i intervjuiranje ciljne skupine tijekom boravka u Zavodu za javno zdravstvo Požeško-slavonske županije.

Ciljna skupina su žene koje žive u kućanstvima gdje se barem jedna žena u dobi 50-69 godina nije odazvala pozivu na preventivnu mamografiju. Za sada su intervencijom obuhvaćene jedna

općina i jedan grad u našoj županiji. Studenti organizirano, uz voditelje, odlaze na teren i sa sobom imaju terenske komplete koji se sastoje od: sažetka projekta, osnovnih informacija o nacionalnim programima, upitnika, poziva za žene koje se odluče na mamografski pregled, kompleta hemokult testova i popisa kućanstava.

Kod dolaska u kućanstvo predstavljaju se i traže suglasnost žena za razgovor, te intervjuiraju žene vođeni upitnikom gdje unose i sva svoja zapažanja i komentare. Paralelno i interveniraju. Ženama koje se nakon razgovora odluče za odlazak na mamografski pregled odmah ugovaraju odgovarajući termin, a svim ukućanima koji nisu napravili hemokult test u sklopu Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka debelog crijeva ostavljaju komplete za testiranje uz detaljne upute. Također detektiraju prepreke obavljanju preventivnih pregleda u sklopu navedenih programa, te bilježe žene kojima nemogućnost organizacije prijevoza predstavlja nepremostivu prepreku za odlazak na mamografiju.

Po prikupljanju svih podataka s terena isti se unose u ZJZ u prethodno kreirane baze i u baze podataka samih programa, te se obrađuju. Prati se odaziv žena kojima je dogovorena mamografija i odaziv osoba koje su dobile hemokult test, te obrađuju podaci prikupljeni upitnicima. Ženama koje imaju problem organizacije prijevoza, isti se organizira. Rezultati projekta bit će poznati kroz nekoliko mjeseci kada će biti gotova evaluacija.

Sudjelovanje u provedbi javnozdravstvenih intervencija kao dio nastave

Kroz planiranje intervencije vezano uz Nacionalne programe bilo je važno promisliti kako se primijenjeni model ili neki od modela koji ćemo primijeniti u budućnosti, može koristiti u drugim sredinama.

S obzirom na to da gotovo svaki grad i svaka županija imaju srednju medicinsku školu, a tu su i druga srednjoškolska zdravstvena usmjerenja, nadalje, više zdravstvene škole i medicinski fakulteti (ali i dodiplomski studij sestrinstva...) model javnozdravstvene intervencije gdje su učenici i studenti provoditelji ima temelje. Način na koji se navedena intervencija u našoj županiji provodi moguć je u sklopu praktičnog dijela nastave iz područja javnog zdravstva/ socijalne medicine/ epidemiologije/ školske medicine. Naravno, postoji mogućnost provedbe drugih intervencija, neovisno o Nacionalnim programima ranog otkrivanja raka.

Kako osigurati preduvjete?

Postoje preduvjete koje je potrebno zadovoljiti kako bi se u provedbu javnozdravstvenih intervencija uključile ustanove koje provode nastavu zdravstvenog usmjerenja.

Neki od preduvjeta su:

- suglasnost suradnih ustanova
- mogućnost organizacije provedbe nastave iz područja javnog zdravstva kroz praktičan rad u zajednici
- intervencija primjerena potrebama stanovništva i provoditeljima (učenicima, studentima)
- mogućnost dodatnog angažmana Zavoda za javno zdravstvo ili drugih ustanova u zajednici u planiranju, provedbi i evaluaciji intervencija
- mogućnost dodatnog financiranja projekta (lokalna zajednica, HZZO, Ministarstva...)

Zaključak

S obzirom na to da se kao društvo postupno se sve više okrećemo preventivnom pristupu, najviše zbog nedostatnih financijskih sredstava, vođeni činjenicom da je preventiva jeftinija, bilo bi korisno promisliti o različitim modelima provedbe javnozdravstvenih intervencija.

Predloženi model provedbe intervencija može biti poligon za učenje učenika i studenata, a ujedno dati značajan doprinos, u našem slučaju povećanju obuhvata i boljem informiranju stanovništva u sklopu Nacionalnih programa ranog otkrivanja raka, ali i u rješavanju drugih javnozdravstvenih problema.